

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากเรื่องของการบูรณาการ (Integration) เพิ่งเข้ามามีบทบาทในวงการศึกษารวมของไทยอย่างจริงจังในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 นี้ ผู้วิจัยจึงได้พยายามค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยทางอ้อมจากเอกสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

การจัดทำหลักสูตรไม่ว่าระดับใด ย่อมจะให้มีความสมบูรณ์จริง ๆ ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้หลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอหลังจากที่ได้ใช้ไปแล้ว เพราะสภาพการณ์ของสังคมและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงเสมอ คนเราต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัว จึงจะมีชีวิตอย่างมีความสุข การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถปรับตัวได้ดี การศึกษาที่ดีคือการศึกษาที่จัดได้ตรงกับสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษา จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ¹ ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้ง

¹กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2520), หน้า 214.

ระบบ หรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความรู้ (Cognitive Aspect) และอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด (Emotion and Feeling) ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย¹

การปรับปรุงหลักสูตรนั้น ควรได้พิจารณาทุกส่วน ทุกตอน ทุกระดับ ที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร และการปรับปรุงไม่ว่าจะเป็นตอนใดหรือระดับใดถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องต่อกัน เพราะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นส่วนใดย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงส่วนอื่น ๆ ด้วยเสมอ ส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรที่ควรแก้ไข หรือปรับปรุงไปพร้อม ๆ กัน คือ ปรัชญา ความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชา ประมวลการสอน คู่มือครู วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน วิธีวัดผล²

สุมิตร คุณานุกร³ แบ่งขบวนการพัฒนาหลักสูตร ออกเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งมีลักษณะเป็นวัฏจักรวนเวียนต่อเนื่องกันดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

¹ Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice (New York : Hartcourt, Brace and World, 1962), p.454.

² ปรีชา ชรรมา, "การพัฒนาหลักสูตรไทย," ในประมวลทบทวนเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2519), หน้า 79.

³ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์, 2520), หน้า 5-8.

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาในประเทศไทย

เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง

เนื่องจากในปี พ.ศ. 2506 ถึง 2507 กรมสามัญศึกษา สถาบันระหว่างชาติ สำหรับคนคว่ำเรื่องเด็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ขณะนั้นยังเป็น วิทยาลัยวิชาการศึกษา) และกรมวิชาการได้ร่วมมือกันวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพิจารณาว่า หลักสูตรฉบับนี้ได้ผลสมเจตนาหรือไม่ มีข้อบกพร่องประการใดบ้าง ที่ควรนำมาพิจารณาแก้ไข เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ผลการวิจัยพบว่า ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นั้น ความมุ่งหมายของหลักสูตรทั่วไปเขียนไว้ไม่ชัดเจน เนื้อหาของแต่ละวิชาไม่สู้จะสอดคล้องกับความมุ่งหมายที่วางไว้คินัก และยังมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในชั้นต่อ ๆ ไป ไม่มากเท่าที่ควร ส่วนในเรื่องความยากง่ายและความมากน้อยของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ นั้นมีความเหมาะสมกับเด็กดีพอสมควร เนื้อหาบางตอนของทุกวิชาไม่ค่อยเหมาะสม วิชาที่มีเนื้อหาหลายตอน ไม่เหมาะสมได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และศิลปะศึกษา¹ ส่วนในด้านความรู้ความสามารถของนักเรียนนั้นพบว่า นักเรียนที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์ต่ำเป็นนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนมาก และนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนมากเป็นนักเรียนในภาคกลางและภาคเหนือ ส่วนนักเรียนในภาคใต้มีความรู้ความสามารถอยู่ในเกณฑ์พอใช้² ในปี พ.ศ. 2510 ถึง 2511 กรมสามัญศึกษาได้ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิจัยพบว่านักเรียนส่วนมาก อยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ และได้มีข้อเสนอแนะว่า การที่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำ

003171

¹กรมสามัญศึกษา, การวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2509), หน้า 41.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

แทบทุกวิชานั้น ไม่อาจถือเป็นบรรพชนี่ความไม่เหมาะสมของหลักสูตรประณมปีที่ 1 ได้
อย่างเต็มที่ก็จริง แต่เนื่องจากผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ต่ำมากทุกกรณีเมื่อวัดจากความคาด
หวังของหลักสูตร จึงน่าจะเป็นไปได้ว่า สิ่งที่คาดหวังตามหลักสูตรค่อนข้างจะสูงมากเกินไป
เกินไปกำลังที่เด็กธรรมดา ๆ จะสามารถเรียนรู้ได้ผลสมบูรณ์ในระยะเวลาเพียง 1 ปี
การศึกษา¹

✕ และในปี พ.ศ. 2513 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
งานปรับปรุงหลักสูตร ต่อมาคณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิเคราะห์หลักสูตร
ประถมศึกษา ในปี พ.ศ. 2514 วิเคราะห์หลักสูตรฉบับปี พุทธศักราช 2503 เพื่อพิจารณา
ดูว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่มีอะไรคืออยู่แล้ว และมาจะปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร
ที่ควรจะต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรบางอย่างที่ล่าสมัยไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและควรตัดออก
โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับการ
พิจารณาผลการค้นคว้าของหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ทำการวิจัยไว้ ซึ่ง
สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้²

1. หลักสูตรกำหนดความมุ่งหมายไว้กว้างขวาง ขาดคุณภาพและความสมบูรณ์
มีลักษณะเป็นสากลเกินไป ทั้งมิได้ตั้งอยู่บนความจริงที่เป็นลักษณะเฉพาะของบ้านเมืองไทย
และไม่ได้กำหนดให้สอดคล้องกับลำดับขั้นวุฒิภาวะของเด็ก อันมีอยู่ต่าง ๆ กัน

¹กรมสามัญศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อ
เทียบกับหลักสูตร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2511), หน้า 32-36.

²กรมวิชาการ, "รายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
พุทธศักราช 2503," วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 4, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-
สิงหาคม 2517) : 3.

2. หลักสูตรกำหนดไว้แต่ความมุ่งหมาย อัตราเวลาเรียน และเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ มิได้กำหนดให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน แบบอย่างวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และการวัดผล

3. หลักสูตรกำหนดความมุ่งหมาย เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สึกละและค่านิยม (Affective domain) เป็นส่วนมาก และลักษณะเนื้อหา สภาพการเรียนการสอนเน้นเรื่องความรู้ (Cognitive domain) กับการฝึกฝนทักษะ (Psychomotor) เป็นส่วนใหญ่ แม่พฤติกรรมประเภทเดียวกัน ความมุ่งหมายกับเนื้อหาที่เน้นคนละอย่าง ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ความมุ่งหมาย ลักษณะเนื้อหา และการเรียนการสอนมิได้ประสานสัมพันธ์กัน

4. การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรเป็น 6 วิชา คือ ภาษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะศึกษา และพลานามัย ยังไม่เพียงพอ ควรจะให้เด็กได้เรียนสาระหรือหลักของเศรษฐกิจ ธรรมชาติวิทยา และนิเวศวิทยา ฯลฯ ตามควรแก่วัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้มองเห็นจุดอ่อนบางประการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 โดยเฉพาะในด้านความมุ่งหมายและเนื้อหา คือความมุ่งหมายวางไว้วางเกินไป ครูผู้นำหลักสูตรไปใช้ไม่สามารถที่จะตีความได้ตรงตามที่หลักสูตรต้องการได้ ส่วนเนื้อหาที่กำหนดเป็นรายวิชานั้นมากเกินไป และไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เพราะการเรียนรู้ของเด็กมิได้เรียนรู้แต่เพียงจากในหนังสือและวิชาที่กำหนดให้เรียนเท่านั้น แต่จะเรียนรู้จากบรรยากาศทางสังคม และทางอารมณ์ ที่ปรากฏอยู่ในโรงเรียน จากความสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ๆ และจากเหตุการณ์ทุกอย่างที่บังเกิดขึ้นแก่ตัวเขา ดังนั้นหลักสูตรจึงมิได้มีความหมายเพียงรายวิชาต่าง ๆ แต่จะประกอบด้วยประสบการณ์ทั้งหมดที่มี¹ ด้วยเหตุผลดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่

¹เฟื่องฟู้ง เครือตราชู, "แนวคิดในการสร้างหลักสูตร และการปรับปรุงการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษา" (ปริญญาานิพนธ์ประกอบการพิจารณาเลื่อนเป็นข้าราชการชั้นพิเศษตำแหน่งรองศาสตราจารย์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน, 2508), หน้า 2.

จะต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใหม่ หลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงนี้คือหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

ความเป็นมาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีลำดับขั้นดังต่อไปนี้¹

พ.ศ. 2506 - 2507 สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ขณะนั้นเป็น วิทยาลัยวิชาการศึกษา) ประสานมิตร
กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ ได้ทำการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

พ.ศ. 2508 - 2509 กรมสามัญศึกษาได้วิจัยผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ในวิชา
ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503

พ.ศ. 2508 - 2510 กรมวิชาการได้ประชุมศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ ครูและ
นักวิชาการ เพื่อค้นหาข้อดี และข้อที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2503

พ.ศ. 2510 - 2512 กรมสามัญศึกษาได้ประชุมศึกษานิเทศก์ และอบรม
ครู ตลอดจนการผลิตวัสดุหลักสูตร รวมทั้งการศึกษารูปแบบของหลักสูตร ซึ่งคาดว่าจะ
ประโยชน์ ในการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาต่อไป

พ.ศ. 2513 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุง
หลักสูตร (กปส.) ทำการปรับปรุงหลักสูตรต่ำกว่าระดับปริญญาตรีที่
อยู่ในความรับผิดชอบ ของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนหลักสูตรครุศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
กระทรวงศึกษาธิการ

¹กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ เอกสารแนะนำหลักสูตร 2521 (กรุงเทพมหานคร:
เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2521), หน้า 7-9.

ได้มอบให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์ ทุกชั้นในระดับประถมศึกษา¹ คณะกรรมการดังกล่าวได้พิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญ ที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต่อมา กปส. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตร ประถมศึกษา เพื่อพิจารณาข้อดี และข้อที่ควรปรับปรุงหลักสูตร คณะกรรมการดังกล่าวได้ประมวลข้อมูลจากรายงานการวิจัย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากแหล่งต่าง ๆ และเสนอรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรในปลายปี พ.ศ. 2514

ในปี พ.ศ. 2517 คณะกรรมการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา คณะกรรมการนี้ได้รวบรวมความคิดเห็นจากรายงานการวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา จากแหล่งต่าง ๆ นำมาศึกษาและกำหนด จุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร ต่อมาจึงได้ตั้งคณะปฏิบัติงานยกร่าง เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ด้านพัฒนาหลักสูตร การวัดผล จิตวิทยา เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชา ศึกษานิเทศก์ ครู ทั้งที่เป็นเอกชน ผู้แทนหน่วยราชการ องค์กรต่าง ๆ โดยมีกรมวิชาการเป็นฝ่ายประสานงาน เพื่อยกร่างหลักสูตร กลุ่มทักษะ ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2517 - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2518 คณะปฏิบัติงานทั้ง 4 คณะ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร การวัดผลจิตวิทยา

¹กรมวิชาการ, ยี่สิบห้าปีกรมวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2520), หน้า 111.

เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาศึกษานิเทศก์ ครู ได้ดำเนินการยกย่อง
หลักสูตรขึ้น และมีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตร ซึ่งคณะกรรมการได้ยกย่อง
ไว้แล้วนั้น โดยเชิญศึกษาธิการเขต ศึกษานิเทศก์ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้แทน
มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู ผู้เชี่ยวชาญแขนงวิชาต่าง ๆ ทั้งวิชาการศึกษา และวิชาสามัญ
ผู้แทนกรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษา มาร่วมพิจารณา และปรับปรุงหลักสูตร
เป็นยกย่องฉบับสุดท้าย เสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2518

เมื่อสร้างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เสร็จ กรมวิชาการได้นำ
หลักสูตรแม่บทมาสร้าง แผนการสอน หนังสือเรียน แบบฝึกหัด คู่มือครูและอุปกรณ์การเรียน
อื่น ๆ โดยเชิญ ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องในวงการประถมศึกษา มายกย่อง
-แผนการสอน และเอกสารสื่อการเรียนดังกล่าว แล้วนำไปใช้ปฏิบัติการเรียนการสอนใน
โรงเรียนทดลอง ซึ่งโรงเรียนทดลองหลักสูตร กรมวิชาการได้เลือกโรงเรียนประถมศึกษา
ที่มีลักษณะต่าง ๆ ที่คล้ายกับโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ ของประเทศรวมทั้งสิ้น 65 โรงเรียน
โดยให้เขตการศึกษาต่าง ๆ และกรมสามัญศึกษาเป็นผู้ทดลอง 40 โรงเรียน ส่วนอีก 25 โรงเรียน
กรมวิชาการเป็นผู้ทดลอง¹ สำหรับกำหนดการทดลองใช้หลักสูตรใหม่ กระทำในปีการศึกษา
2519 โดยทดลองชั้น ป.1 ปีการศึกษา 2520 ทดลองชั้น ป.1 และ ป.2 ปีการศึกษา
2521 ทดลองชั้น ป.2 และ ป.3 และจากการทำดังนี้เรื่อยไปจนทดลองครบทุกชั้นเรียน
ในปีการศึกษา 2525 โดยถือหลักว่าหลักสูตรแต่ละชั้นจะใช้เวลาทดลอง 2 ปี ส่วนการ
ปรับปรุงผลการทดลองก็กระทำหลังการทดลอง 1 ปี เสมอ ดังนั้นในปีการศึกษา 2522
ที่จะถึงนี้ โรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศจะใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521
ในชั้น ป.1 และ ป.2 ในขณะที่เดียวกันก็ทดลองของชั้น ป.3 ครั้งที่ 2 และเริ่มทดลอง
ชั้น ป.4 ครั้งที่ 1 ต่อไป และเมื่อถึงปีการศึกษา 2526 ทุกโรงเรียนประถมศึกษาทั่ว
ประเทศก็จะมีหลักสูตรประถมศึกษาใช้ครบทั้ง 6 ชั้นเรียนคือ ป.1 - ป.6

¹กรมวิชาการ, หลักสูตรใหม่ เอกสารแนะนำหลักสูตร, หน้า 9.

สาระสำคัญของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษา ทุกฝ่าย ทุกระดับ ทั้งผู้บริหาร ผู้มีเหตุผลตาม
ผล ผู้ประเมินผล ครูใหญ่ ครู และผู้ผลิตครู และผู้ปกครองนักเรียน จำเป็นต้องรู้เรื่อง
หลักสูตร ความรู้เรื่องหลักสูตรของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องดังกล่าวไม่จำเป็นต้องลึกซึ้งกว้าง
ไกลเท่าเทียมกันเพราะแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีบทบาทที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญคือ ความ
เข้าใจที่ตรงกัน คือทุกคนต้องมองเห็นหลักสูตรเหมือนกัน และใช้หลักสูตรไปในทางเดียว
กัน เพื่อที่จะสนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษาไปถึงจุดหมายปลายทางอันเดียวกัน

เรื่องของหลักสูตรคือเรื่องของการเรียน เพราะหลักสูตรคือ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง
กับการเรียน¹ หลักสูตรเป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน โดยมุ่งพัฒนา
ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและเจตคติ ที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง
และสังคมได้

หลักสูตรประถมศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้การศึกษา แก่คนที่อยู่ใน
โรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 - 12 ปี ซึ่งการประถมศึกษา
ตามลักษณะของหลักสูตร 2521 นี้จัดเป็นตอนเดียว 6 ปี เป็นการศึกษาที่รัฐจัดให้แก่
ปวงชนหมายความว่าเยาวชนไทยทุกคนเมื่ออายุครบเกณฑ์บังคับตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร
จะได้รับการศึกษาที่รัฐจัดให้ไปจนถึงไปจนตลอด 6 ปี คือ จบชั้นประโยคประถมศึกษา
สาระสำคัญของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาทุกฝ่าย
ควรเข้าใจให้ตรงกันมีดังนี้²

¹ กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2522), หน้า 1.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-6.

แนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ ซึ่งเป็นเหมือนแนวทางหรือทิศทางของการประถมศึกษาดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน หมายความว่าเราจัดการประถมศึกษาเพื่อประโยชน์สำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หรือมีฐานะอย่างไร ย่อมได้รับประโยชน์จากการประถมศึกษาเท่าเทียมกัน
2. เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต หมายความว่าสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ที่ครูสอนนักเรียนจักอำนวยความสะดวกต่อชีวิตของนักเรียน คือเพื่อความอยู่ดี กินดีของทุกคนและของสังคม
3. เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ หมายความว่าเราจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ทั้งในด้านภาษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

จึงกล่าวได้ว่า แนวทางของการประถมศึกษา คือ เพื่อประโยชน์แห่งชีวิตของคนไทยทั้งมวล และเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติไทย

จุดหมายของการประถมศึกษา

จุดหมายของการศึกษาคือสิ่งที่เราต้องสร้างขึ้นหรือทำให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดจุดหมายไว้เป็น 4 หมวด คือ

1. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น หรือคุณลักษณะอันดีงามของคน ได้แก่คุณธรรม อันดีงามต่าง ๆ ซึ่งเราต้องสร้างให้เกิดขึ้นหรือให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ความเสียสละ ความมีวินัย ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่ต้องการสร้างเสริมให้มากยิ่งขึ้น

2. ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือความรู้ ความสามารถหมายถึงความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติได้ในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ในด้านภาษา การคิดคำนวณ สุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พลังงาน ฯลฯ เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน

3. ชีวิตที่สงบสุข หรือ ความสุข หมายความว่าเราต้องการสอนและฝึกให้ผู้เรียนรู้จักทำตนให้มีความสุขตามอัธยาศัยของตน ด้วยการรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง รวมทั้งการนำเอาหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือมาใช้เพื่อประโยชน์สุขแห่งตน

4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ หรือความเป็นพลเมืองดี หมายความว่าเราต้องการให้ทุกคนทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ ทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม

สรุปได้ว่า จุดหมายการศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 คือ เพื่อสร้างให้เด็กทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม ให้มีความรู้ ความสามารถให้มีความสุข และให้เป็นพลเมืองดีของสังคมและของบ้านเมือง

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีความรู้ต่าง ๆ ให้เด็กเรียนหลายอย่าง โดยได้จัดกลุ่มของความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกลุ่มประสบการณ์ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ได้แก่เนื้อหาสาระที่เป็นเครื่องมือในการคิดต่อ สื่อความหมาย และเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ อีกต่อไป คือเรื่องของภาษา และการคิดคำนวณประกอบด้วยภาษาไทย และคณิตศาสตร์ มีเนื้อหาสาระต่าง ๆ ดังนี้

ภาษาไทย มีเรื่องการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน แต่ไม่ได้แยกเป็นวิชา แต่ให้เรียนผสมผสานกันไปตามลำดับความยากง่าย และความเหมาะสม

ทั้งนี้กำหนดให้สอนเพื่อให้เข้าใจภาษาและสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจและแสวงหาความรู้

คณิตศาสตร์ มีเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในทางคณิตศาสตร์ 5 เรื่อง คือ เรื่องจำนวน เรื่องพีชคณิต เรื่องการวัด เรื่องเรขาคณิต และเรื่องสถิติ เพื่อให้รู้คุณค่าของคณิตศาสตร์ ผึกฝนให้เกิดทักษะและติดตามลำดับเหตุผล สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ได้จัดให้เรียนผสมผสานกันไปตามจังหวะอันเหมาะสม

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้แบ่งเป็น 12 หน่วย คือ

1. สิ่งที่มีชีวิต
 2. ชีวิตในบ้าน
 3. สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
 4. ชาติไทย
 5. ชาวเหตุการณ์ และวันสำคัญ
 6. การทำมาหากิน
 7. พลังงานและสารเคมี
 8. จักรวาลและอวกาศ
 9. ประเทศเพื่อนบ้าน
 10. การสื่อสารและคมนาคม
 11. ประชากรศึกษา
 12. การเมือง และการปกครอง
- ทั้งนี้กำหนดให้เรียนดังนี้

ป. 1 - 2	หน่วยที่ 1 - 5
ป. 3 - 4	หน่วยที่ 1 - 8
ป. 5 - 6	หน่วยที่ 1 - 12

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ประกอบด้วยเนื้อหาและกระบวนการเรียน 5 เรื่อง คือ จริยศึกษา พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรีนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย แต่ละเรื่องเน้นการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ตั้งแต่ชั้น ป. 1 - ป. 6 จะแตกต่างกันก็เพียงแต่ขั้นตอนของทักษะในการปฏิบัติที่ยากง่ายกว่ากันเท่านั้น

4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีเนื้อหาสาระและกิจกรรม 3 เรื่อง คือ งานบ้าน งานเกษตร และงานประดิษฐ์งานช่าง ส่วนงานเลือกได้แก่งานที่เตรียมไปสู่ อาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่โรงเรียนเลือกสอน ตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จะมีงานเลือกในชั้น ป. 5 - 6 เท่านั้น หลักสูตรได้เน้นเรื่องการจัดกระบวนการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ

หมายเหตุ ในระหว่างนี้ มีข้อมูลเป็นที่เชื่อมั่นว่า กระทรวงศึกษาธิการ จะให้เพิ่มวิชาภาษาอังกฤษ เข้าไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยให้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 อีกสัปดาห์ละ 15 คาบ หรือ 5 ชั่วโมง นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 1000 ชั่วโมง และถ้าโรงเรียนใดไม่เลือกภาษาอังกฤษ ก็ให้เลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นแทน ทั้งนี้ คงจะมีคำสั่งและคำชี้แจงเพิ่มเติมต่อไปภายหลัง¹

อัตราเวลาเรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดเวลาเรียนไว้ประมาณ 6 ปี แต่ละปีให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ หรือ สัปดาห์ไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง รวมแล้วไม่น้อยกว่าปีละ 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1000 ชั่วโมง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

สำหรับอัตราเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น หลักสูตรกำหนดไว้โดยประมาณ เช่นเดียวกัน หมายความว่าอัตราเวลาเรียนไม่ตายตัวหรือเท่ากันทุกโรงเรียน อัตราเวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 ในแต่ละระดับชั้นก็ไม่เท่ากัน แต่มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จะเห็นข้อแตกต่างมากเป็นบางเรื่อง ดังแสดงในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงอัตราเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์¹

ระดับชั้นเรียน	กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	กลุ่มทักษะ (ภาษาไทยและคณิตศาสตร์)	กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	รวม
ป.5-6	25	25	30	20	100%
ป.3-4	20	35	20	25	100%
ป.1-2	15	50 (35-15)	10	25	100%

จากแผนภูมิ จะเห็นข้อแตกต่างมากเป็นบางเรื่อง เช่น ในชั้น ป.1 - 2 เรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์มากกว่าเรื่องการงานและพื้นฐานอาชีพ แต่ในชั้น ป.5-6 เรียนการงานและพื้นฐานอาชีพมากกว่าภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เป็นต้น แต่โดยหลักการแล้ว หลังจากนักเรียนจบชั้นประถมปีที่ 6 ไปแล้ว นักเรียนจะได้รับเนื้อหาความรู้ และทักษะเท่าเทียมกันหมด

¹กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมครู เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2521), หน้า 65.



การเรียนการสอน

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็ก และเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตร ประถมศึกษา 2521 มีดังนี้¹

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้ยืดหยุ่น ตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และถือว่า กระบวนการเรียนสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหา
2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นฝึกให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานกลุ่ม ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้แสดงเป็นผู้กำกับ การแสดงและปล่อยให้เด็กเรียนลงมือแสดงเอง
3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การเรียนการสอนภาคปฏิบัติจะเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่มหรือร่วมกันเป็นสำคัญ

¹กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2520), หน้า 4.

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือช่วงยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา และกิจกรรม

โดยสรุปแล้ว การจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรนี้ คือ การที่ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมี เด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ คือกิจกรรมของเด็ก โดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามแผนการสอน และคู่มือเสนอแนะไว้ เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการถามตอบ การสาธิต การทดลอง การเชิญวิทยากร ฯลฯ แต่ก็ไม่ถึงกับปล่อยให้เด็กปฏิบัติตามลำพังโดยที่ครูไม่ควบคุมดูแลเสียเลย¹

การวัดผลการเรียน

เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปแล้ว ต้องมีการประเมินว่าได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่เพียงใด การประเมินผลอาจทำได้โดยการวัดด้วยเครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ ตามแนวทางของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 การประเมินผลมีไว้เพื่อสอบได้สอบตกเท่านั้น แต่เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย ดังนั้น การวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนจึงกระทำอยู่ตลอดปีตามจังหวะอันสมควร

เรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องวัดผลมีหลายพฤติกรรม หรือหลายจุดประสงค์ ซึ่งครูต้องสังเกตและตรวจสอบว่า เด็กแต่ละคนทำได้สำเร็จหรือไม่เพียงใด การตรวจสอบพฤติกรรมหรือจุดประสงค์ต่าง ๆ เหล่านี้ในระหว่างปีมีผลเกี่ยวโยงไปถึงการตัดสินให้เลื่อนชั้นปลายปีด้วย

¹กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521, หน้า 12.

การเลื่อนชั้น ป.1 ป.3 และ ป.5 มีเกณฑ์ 2 ข้อ คือ มีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด และต้องผ่านจุดประสงค์ ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 หมายความว่า ถ้ามีหัวข้อจุดประสงค์ต่าง ๆ 100 ข้อ จะต้องทำได้ให้ผ่าน 60 ข้อขึ้นไป

สำหรับการเลื่อนชั้น ป.2 ป.4 และ ป.6 ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขชั้น ป.1 ป.3 และ ป.5 และต้องสอบผ่านกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในการสอบปลายปีอีกด้วย

การประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนด้วยความเห็นชอบของครูใหญ่ มีการสอบปลายปีของชั้น ป.6 เท่านั้นที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา¹

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไม่ได้เน้นการสอบไล่ปลายปีเป็นสิ่งสำคัญ แต่ต้องการให้ผู้สอนประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปี นั่นคือต้องการประเมินผลการเรียนเพื่อให้รู้ว่าผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่เพียงใด มากกว่าการสามารถตอบคำถามได้ และในการที่พยายามให้ผู้สอนเป็นผู้สอบเอง ก็เพื่อจะให้ผู้สอนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสอนเพื่อสอบ แต่จะสอนให้เรียนในสิ่งที่จะใช้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน และสังคมนั้น ๆ

¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้

เป็นที่ยอมรับกันว่า การเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็ก และเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ตามจุดหมายและหลักการของหลักสูตร แม้ว่าหลักสูตรแบบที่จะเขียนไว้ เลิศหรูเพียงใด แต่ตัวผู้สอนสอนไม่เป็นไม่รู้จักใช้วิธีสอน เด็กก็จะไม่เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด หลักสูตรที่ไม่มีความหมาย

โบแคมป์¹ (Beauchamp) เสนอหลักเกณฑ์ในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า หลักสูตรที่ดี ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความแตกต่างในด้านความสามารถของแต่ละบุคคล
2. ความแตกต่างของอัตราความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคล
3. ความยืดหยุ่นของหลักสูตร เพื่อให้ครูสามารถดัดแปลงวัสดุ อุปกรณ์การสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน
4. การเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวัน แต่ละชั่วโมงให้แตกต่างกันไป
5. โอกาสที่ครู และนักเรียนจะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

พินิจ รัตนกุล² ได้เสนอแนะหลักการสอนไว้ว่า ครูไม่ควรเป็นฝ่ายแสดงความคิดเห็นคนเดียว แต่ควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้สนทนาโต้ตอบกัน ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการจดจำและทำตามอย่าง ควรกระตุ้นให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเองทำในด้านการแสดงความคิดเห็น และการตีความหมาย ตลอดจนงานวิจัย วิจัยเรื่องต่าง ๆ

¹George A. Beauchamp, The Curriculum of Elementary School
(Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1964), p. 319.

²พินิจ รัตนกุล, "สาระบางประการเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา
ปัจจุบัน" ประมวลบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2517), หน้า 119.

เมอร์เรย์¹ (Murray) ได้เข้าถึงความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้นักเรียนได้รู้จักเรียนด้วยตนเอง ซึ่งทำได้โดยฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักใช้บัตรรายชื่อหนังสือในห้องสมุด วิธีหาข้อมูล วิธีประเมินค่าข้อมูล วิธีบันทึกข้อมูล วิธีจัดหมวดหมู่ข้อมูล วิธีทำเค้าโครงเรื่อง รวมทั้งการเลือกใช้สำนวนโวหาร ในการเขียนรายงานเป็นต้น

เซเลอร์² (Saylor) ได้เสนอวิธีสอนชนิดมีแบบแผนไว้ 8 วิธี คือ

1. การบรรยาย
2. การอภิปรายและซักถาม
3. การฝึกปฏิบัติ
4. การสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์
5. การแก้ปัญหาและการค้นคว้าด้วยตนเอง
6. การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสวน
7. วิธีสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
8. การสอนโดยการแสดงบทบาทและสถานการณ์จำลอง แต่โดยสรุปแล้ว การสอนแบบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้รวมกันได้เป็น 3 แบบ คือ

1. การสอนแบบควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน

(Behavior Control model)

2. การสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง

(Discovery Learning model)

3. การสอนแบบใช้เหตุผล (Rational model) ได้แก่ การโต้เถียง วิพากษ์ วิจาร์ต การอภิปราย และการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล³

¹ Evelyn M. Murray, and Jane R. Wilhour, The Flexible Elementary School : Practice Guides for Developing a Nongraded Program (New York : Parker Publishing Company, Inc., 1971), p.109.

² J. Galen Saylor, and William M. Alexander, Planning Curriculum for Schools (New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), pp.250-263.

³ Ibid, p.251.



การที่จะจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เหล่านี้ได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยอื่น มาส่งเสริมด้วย เช่นการจัดการตารางสอน

สุมิตร คุณานุกร¹ กล่าวว่า การจัดการตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Schedule) ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะตารางสอน แบบนี้จะไม่กำหนดให้เวลาเรียนในแต่ละช่วงเท่ากัน แต่ให้มากขึ้นตาม ลักษณะวิชาและประเภทของกิจกรรม นอกจากนี้ในตารางสอนจะจัดเวลาให้นักเรียนได้ เรียนด้วยตนเองตามลำพัง (Independent Study) และเรียนในกลุ่มย่อย เพื่อสนอง ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคลได้ด้วยทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคน ได้เรียนเร็วหรือช้าตามลำดับความสามารถของตน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการจัดการ ตารางสอน ดังกล่าวโดยสรุปแล้ว สอดคล้องกับความคิดเห็นของคณะกรรมการวางพื้นฐาน เพื่อ ปฏิรูปการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาในเรื่องวิธีจัดการเรียนการสอนหรือ กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นดังนี้²

1. เนื้อหาสาระที่จะให้เรียนรู้ควรจัดเป็นเรื่อง ๆ
2. การจัดการตารางเรียนกิจกรรม ไม่ควรเป็นรายชั่วโมงตายตัว แต่จัดให้ยืดหยุ่น ได้ให้เหมาะแก่เรื่องที่จะเรียน และในรอบปีหนึ่งควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน
3. ควรให้ผู้เรียนได้เรียนตามลำดับความสามารถของตน ไม่จำเป็นต้องให้ ผู้เรียนทุกคนก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน

¹สุมิตร คุณานุกร, "แนวคิดเรื่องการจัดการตารางสอน," วิทยาสาร 26 (20 มกราคม 2518) : 33-36.

²ลีปนันทน์ เกตุทัต และคณะ, การปฏิรูปการศึกษา รายงานของคณะกรรมการ วางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 104-105.

4. ให้มีแบบเรียนสำเร็จรูปที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนโดยอิสระ
5. ครูควรเป็นผู้นำ ผู้อำนวยความสะดวก มากกว่าเป็นผู้คุม หรือผู้ชี้ขาด
6. การเรียนรู้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่มากเกินไป การแบ่งภาคเรียนและกำหนดเวลาเรียนประจำสัปดาห์ ควรให้สอดคล้องสัมพันธ์กับแบบแผนชีวิต และความจำเป็นในการประกอบอาชีพของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูและบริษัทยาการศึกษาในห้องเรียนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

พฤติกรรมของครูและบริษัทยาการศึกษาในห้องเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางหลักสูตรใหม่ จะต้องปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือ¹

พฤติกรรมครู

1. ครูควรจะสอนแบบบรรยายให้น้อยลง และส่งเสริมให้มีการสนทนาและอภิปรายจากหลาย ๆ ฝ่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น นักเรียนกับนักเรียน ครูกับนักเรียน เป็นต้น
2. ครูควรบอกให้นักเรียนทำตามแผนย่อย แต่ควรสนับสนุนให้นักเรียนตัดสินใจเอง
3. ครูควรตระหนักว่า การเรียนรู้ส่วนใหญ่ เกิดจากการอภิปรายและทำกิจกรรมต่าง ๆ มิใช่เกิดจากการบรรยายหรือเรียนจากหนังสือ
4. ครูควรอ้างอิงถึงหนังสือแบบเรียนและทฤษฎีทางวิชาการให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ควรยกตัวอย่างต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมจริงมาใช้ให้มากที่สุด

¹นิโคลัส เบนเนตต์, "การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา," แปลและเรียบเรียงโดย ทิพา เทพอักษรพงษ์. ครูปริทัศน์ (กันยายน 2521): 50-60.

5. นาน ๆ ครั้งจึงควรให้เด็กทั้งห้องได้เรียนในสิ่งเดียวกันในเวลาเดียวกันตามปกติแล้ว ห้องเรียนควรจะมีแบ่งเป็นกลุ่มตามความสามารถของนักเรียน
 6. ครูไม่ควรดำเนินการทดลองด้วยตนเอง แต่ควรให้นักเรียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง (โดยมีครูเป็นแค่เพียงผู้ช่วยเหลือทั่ว ๆ ไปเท่านั้น)
 7. กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรให้ครูเป็นผู้สาธิต แต่ควรจะให้นักเรียนเป็นผู้วางแผน และดำเนินการเอง ครูให้การช่วยเหลือที่น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้
 8. ในการประเมินผล ครูควรที่จะเพิ่มความสนใจในกระบวนการหาคำตอบมากกว่าที่จะพิจารณาดูเพียงนักเรียนตอบถูกหรือผิดแค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น
 9. ครูควรพยายามในทุกวิถีทางที่จะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก
 10. ส่วนใหญ่ การวัดผลควรที่จะวัดในด้านการนำเอาความรู้ เจตคติ และทักษะไปใช้มากกว่า
 11. เมื่อสอนวิชาใดก็ตาม ครูควรพยายามผสมผสานสิ่งที่กำลังสอนอยู่ให้เข้ากับวิชาอื่น ๆ ที่สอนอยู่ในช่วงเวลาได้เช่นกัน
 12. การสอนวิชาใด ๆ ก็ตามไม่ควรที่จะสอนในแง่ที่เป็นกฎเกณฑ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรที่จะสอนในแง่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของนักเรียน
- บรรยากาศในห้องเรียน

บรรยากาศในห้องเรียนนั้นควรมี ลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้¹

1. ห้องเรียนควรจัดไว้อย่างง่าย ๆ สบาย ๆ นั่งเรียนไม่ควรนั่งเป็นแถว ๆ หันหน้าเข้าหากันตลอดเวลา
2. ระเบียบวินัยในห้องเรียนไม่ควรเคร่งครัดนัก ระเบียบนั้นควรได้มาจากความเคารพรักที่เด็กมีต่อครูมากกว่า

¹ เรื่องเดียวกัน.

3. บรรยายภาคีในห้องควรมีความรู้ลึกซึ้งก่อน ควรตกแต่งห้องให้น่าดู โดยพยายามใช้ของส่วนใหญ่ที่นักเรียนประดิษฐ์ขึ้นเอง

4. นักเรียนไม่ควรเป็นผู้อยู่เฉย ๆ แต่ควรจะเป็นผู้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระฉับกระเฉงมากกว่า

5. ครูควรอนุญาตให้นักเรียนเดินไปมารอบห้องได้ ถ้าจำเป็น โดยนักเรียนไม่ควรถูกบังคับให้นั่งเงิบ ๆ หรืออยู่เฉย ๆ

6. นักเรียนไม่ควรจะมีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อบรรยายภาคีในห้องเรียน แต่ควรมีความสนใจมีแรงจูงใจ และมีความสบายใจอยู่ตลอดเวลา

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นก้าวสำคัญทางการศึกษา ซึ่งเป็นความหวังใหม่ของชาติ ในการสร้างคนให้มีคุณภาพ โดยอาศัย กระบวนการทางการศึกษา เป็นเครื่องพัฒนาเยาวชน ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาให้ได้อย่างเต็มตามแนวทางที่ผู้ร่างหลักสูตรได้วางไว้นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในพฤติกรรมครู กระบวนการเรียนการสอน และบรรยากาศในห้องเรียน นั่นคือ ความหวังในการใช้หลักสูตรอยู่ที่ครู หากครูผู้สอนไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนหรือเปลี่ยนกระบวนการสอนแล้ว หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จได้ยาก ในการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นั้นหวังที่จะให้ครูลดบทบาทของตนในฐานะ ผู้บอก ผู้อธิบาย มาเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สมดังจุดหมายของหลักสูตรใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวควรจะได้ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยนอกเหนือจากตัวครูผู้สอน เช่น ครูใหญ่ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร ตามลำดับ นอกจากนี้ ควรจะได้มีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบและประสานสัมพันธ์กัน ให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร จะทำให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการ

ถึงแม้ว่าเรื่องของบูรณาการจะเป็นของใหม่ของวงการศึกษามือไทย เพราะเพิ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้เองก็จริงอยู่ แต่เรื่องของบูรณาการมีประวัติความเป็นมาควบคู่กับความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา และทางการพัฒนาหลักสูตรมาโดยตลอด ซึ่งเรื่องของบูรณาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยพยายามค้นคว้าและรวบรวมมา มีดังต่อไปนี้

ความหมายของบูรณาการ

โดยทั่วไปแล้ว บูรณาการ มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "Integration" ซึ่งแปลว่าการนำส่วนต่าง ๆ มารวมกันเข้าให้เป็นสิ่งอันเดียวเต็มรูป ทำให้เป็นหน่วยเป็นก้อนเดียวกัน¹ หรือ หมายถึงความสมบูรณ์ ความสมดุล ความพอดี ความใกล้ชิดส่วนความไม่ขาดไม่เกิน อันเกิดจากการรวมของส่วนประกอบต่าง ๆ²

สำหรับบูรณาการ (Integration) ในทางการศึกษา เป็ลื่อง ๗ นคร³ ให้ความหมายว่า บูรณาการหมายถึงการจัดการสอนและการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วย โดยให้เป็นไปในทางเดียวกันตลอดเรื่อง หรือคือการรวมวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันนั่นเอง

¹ เป็ลื่อง ๗ นคร, "ศัพท์บูรณาการ, " วิทยาสาร 29 (15 พฤษภาคม 2521):

25.

² สมพงษ์ พลະสุรย์, "บูรณาการ อะไรกันแน่?" วิทยาสาร 29 (1 เมษายน 2521) :25.

³ เป็ลื่อง ๗ นคร, "ศัพท์บูรณาการ," วิทยาสาร 29 (15 พฤษภาคม 2521):

25.

สมพงษ์ พละสุรีย์¹ ให้ความหมายของหลักสูตรที่บูรณาการว่า หมายถึง หลักสูตรที่จัดหมวดประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ครบถ้วน ตามความจำเป็นแห่งชีวิต ครอบคลุมที่พอเหมาะพอดี และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

และ สุมน อมรวิวัฒน์² ได้อธิบายเป็นข้อสรุปเกี่ยวกับบูรณาการทางการศึกษาว่าเป็นลักษณะของการนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ชีวิตมาสัมพันธ์กัน อย่างประสมกลมกลืน ใกล้เคียงส่วนมีความสมดุล และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ทำให้ชีวิตมีความผาสุก

คำว่าบูรณาการนี้ ยังมีที่ใช้ร่วมกับคำที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นคำที่น่าสนใจอื่น ๆ อีกดังต่อไปนี้³

1. Integration-Course of Study (หลักสูตรบูรณาการ) คือ

หลักสูตรที่จัดกิจกรรมของนักเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน วิชาต่าง ๆ ที่เรียนก็ให้สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ทุก ๆ วัยของนักเรียน บูรณาการในเรื่องนี้ เฟื่องทางกิจกรรม ถือว่า วิชาต่าง ๆ ไม่ได้เรียนเพื่อจำกันอย่างแตก่อน ไม่มีแบบฝึกหัดทดสอบตามความจำ แต่ให้กิจกรรมโดยให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง กิจกรรมในหลักสูตรบูรณาการนี้ ต้องให้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ๆ ไม่ใช่เรื่องสมมติ หรือเรื่องที่อยู่ไกลตัว ต้องเป็นประสบการณ์จริงของนักเรียน

¹สมพงษ์ พละสุรีย์, "บูรณาการ อะไรกันแน่?" วิทยาสาร 29 (1 เมษายน 2521) : 20.

²สัมภาษณ์ สุมน อมรวิวัฒน์, หัวหน้าแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1 กุมภาพันธ์ 2522.

³เปลื้อง ณ นคร, "ศัพท์บูรณาการ," วิทยาสาร 29 15 พฤษภาคม 2521):

2. Integrated Program (รายการสอนบูรณาการ) รายการสอนบูรณาการเป็นแผนการสอนที่รายวิชาไม่แยกต่างหากจากกันอย่างที่ เคยสอนกันมาก่อน แต่จะจัดเรื่องที่เรียนเป็นหน่วย ๆ และให้เกี่ยวกับประสบการณ์และปัญหาทั่ว ๆ ไปของชีวิตเด็ก เอาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ มาประกอบรายการสอนแผนบูรณาการนี้ โรงเรียนต้องจัดเรื่องที่จะเรียนเป็นหน่วย ๆ บางที่เรียกว่ากลุ่มวิชามีเรื่องต่อเนื่องกันไปตามลำดับตลอดภาคหรือปีการศึกษา

3. Integrated Curriculum (หลักสูตรบูรณาการ) หมายถึงการจัดหลักสูตร ซึ่งไม่แยกสอนวิชาต่าง ๆ ออกจากกันโดยเด็ดขาดให้แต่ละวิชาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และให้เกี่ยวกับชีวิตจริงของเด็กด้วย

ลักษณะการจัดหลักสูตรที่สัมพันธ์ความรู้แบบต่าง ๆ

1. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ความรู้ (Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรแบบสัมพันธ์ความรู้ โดยพยายามจัดวิชาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสะดวกและเป็นผลดีต่อการเรียนการสอน เช่นหลักสูตรการรักษาทัวกับสุขวิทยา รวมกันเข้าเรียกว่า สุขศึกษา เป็นต้น¹ หลักสูตรหรือการสอนที่ยึดหลักนี้ มีข้อนำสังเกตอยู่ประการหนึ่งว่า ความรู้ที่นำมาสัมพันธ์กันนั้น สามารถแยกออกจากกันอย่างเห็นได้ชัดว่าความรู้หรือเนื้อหาวิชาส่วนไหน ค่อนข้างไหน มาจากวิชาอะไร²

¹ บัณฑิต พดตะขวัน, การประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 88.

² สุมิตร คุณานุกร, "หน่วยบูรณาการ," ใน หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, สุมิตร คุณานุกร, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สारมวลชน, 2520), หน้า 32.

ในการจัดตารางสอนนั้น ความสัมพันธ์ของเวลาเป็นสิ่งสำคัญมาก วิชาที่มีความรู้ ซึ่งจะสัมพันธ์กันควรจะจัดให้ครูสอนในช่วงเวลาที่ควบคู่กัน โดยในตัวหลักสูตรต้องกำหนดรายการของเนื้อหาวิชาเหล่านั้นไว้ในลำดับที่เดียวกัน เมื่อถึงเวลาสอนครูในแต่ละวิชาจะได้เชื่อมโยงความรู้ ที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกันได้อย่างสะดวก การสัมพันธ์ความรู้ควบการสอนนี้ทั้งครูไทยและครูฝรั่งทำกันมานานแล้ว ในสมัยก่อนแม้ว่าเราจะใช้หลักสูตรแยกเป็นวิชา โดยไม่ได้กล่าวถึงเรื่องสัมพันธ์ความรู้แต่ครูผู้สอนก็สามารถดึงความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกันหรือมีหลักการคล้ายกันจากวิชาต่าง ๆ มาสัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังสอน เช่น หากกำลังสอนเรื่องการเลิกทาสของอเมริกา ครูผู้สอนจะนำเอาเรื่องการเลิกทาสในประเทศไทย ซึ่งนักเรียนได้เรียนไปแล้วมาพูดควบคู่กันไปควบ ซึ่งการสัมพันธ์ความรู้ควบวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องใหม่ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการสอนแบบสัมพันธ์ความรู้ขึ้นอยู่กับครูฝ่ายเดียวหากครูไม่ปฏิบัติ การสัมพันธ์หรือผสมผสานความรู้จะไม่เกิดขึ้น ครูต้องมีความรู้กว้างพอและติดตามการสอนเรื่องต่าง ๆ ของครูคนอื่น ๆ ควบ เพื่อจะได้มีเรื่องสอนและสอนให้สัมพันธ์กันเมื่อถึงคราวที่ควรสอนสัมพันธ์กัน¹

2. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Broad Field Curriculum) หรือหลักสูตรแบบรวมวิชา (Fusion or Broadfield) เป็นการจัดหลักสูตรแบบไม่แยกออกเป็นวิชาโดด ๆ แต่จะรวมความรู้จากหลายวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้เทคนิคที่เรียกว่า Fusion คือเป็นวิธีที่พยายามรวมความรู้จากสองวิชาหรือมากกว่านั้น แล้วมาตั้งเป็นวิชาใหม่ขึ้นมาเลย เช่น การรวมวิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมวิทยา ขึ้นเป็นวิชามานุษยวิทยา หรือการรวมเอาวิชาประวัติศาสตร์หลาย ๆ วิชาเป็นวิชาใหม่ให้ชื่อว่า วิชาประวัติศาสตร์โลก เป็นต้น²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32-34.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

ประเทศอเมริกาเริ่มจัดหลักสูตรออกมาเป็น Broad Field ครั้งแรก เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว โดยรวมวิชาย่อย ๆ หลาย ๆ วิชาเข้าเป็น 2 วิชาใหญ่ด้วยกัน คือ

1. วิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science Course) ซึ่งรวมเอาวิชา ฟิสิกส์ เคมี ธรณีวิทยา คาราคาสตร์ ธรณีวิทยากายภาพ (Physical Geology) เข้าไว้ด้วยกัน
2. วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (Life Science Course) ซึ่งรวมวิชา สัตววิทยา ชีววิทยา สรีรวิทยา และพฤกษศาสตร์ เข้าไว้ด้วยกัน

ผลจากการรวมวิชาทำนองนี้ ไม่ได้ช่วยสัมพันธ์ความรู้เท่าไรนัก เพราะยังแยกเป็นวิชาเวลาครสอนก็สอนเป็นวิชา ๆ ตามเดิม ต่อมาในปี ค.ศ. 1933 คณะกรรมการ ชื่อว่า Curriculum Committee of the North Central Association of Colleges and Secondary schools ได้เสนอการจัดความรู้ทั้งหมดในหลักสูตร (ระดับมัธยมศึกษา) เสียใหม่โดยให้รวมอยู่ใน 5 หมวด ดังต่อไปนี้

1. ภาษา (Language Arts)
2. สังคมศึกษา (Social Studies)
3. วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Science and Mathematics)
4. สุขภาพและพลศึกษา (Health and Physical Education)
5. ศิลปและดนตรี (Fine Arts and Music)¹

ในอเมริกาแม้จะพยายามจัดเป็นหมวดวิชาแล้วก็ตาม ครูก็ยังสอนแยกเป็นวิชาอยู่นั่นเอง ซึ่งเป็นปัญหาเช่นเดียวกับประเทศไทย คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ของไทย มีลักษณะการจัดเป็น Broad Field อยู่ครบถ้วน แต่ครูก็ยังนิยมที่

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34

จะสอนแยกเป็นรายวิชากันอยู่มาก อันเป็นเหตุให้การใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับพุทธศักราช 2503 ต้องล้มเหลว ดังที่ทราบกันคืออยู่แล้วนั่นเอง

สรุป วิธีสัมพันธ์ความรู้ด้วยการจัดหลักสูตรแยกออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ การจัดเนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กันจากหลาย ๆ วิชาเข้าไว้ในเวลาของการสอนใกล้เคียงกัน แล้วสอนให้สัมพันธ์กัน เรียกว่า Correlated Curriculum และการจัดโดยการรวมวิชาที่มีเนื้อหาวิชาที่ใกล้เคียงกันเข้าไว้เป็นหมวดวิชา เรียกว่า Broad Field Curriculum ซึ่งลักษณะการจัดความรู้แบบนี้เป็นการรวมความรู้หรือเนื้อหาวิชาเพื่อตัวของมันเองคือเพื่อรวบรวมความรู้เข้าด้วยกัน

* ลักษณะของการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการความรู้

หลักสูตรแบบบูรณาการความรู้ (Integration) คือการรวมหน่วยความรู้โดยพยายามหลอมรวมเนื้อหาวิชาทั้งหมดให้เป็นกิจกรรมของเด็กที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยไม่มีการเน้น หรือกล่าวถึงเนื้อหาวิชา¹ แต่ความรู้ต่าง ๆ จะถูกนำมารวมกันภายใต้หน่วยหนึ่ง ๆ ส่วนหน่วยนั้นจะใช้อะไรเป็นศูนย์กลางหรือเป็นแกนแล้วแต่ผู้พิจารณาหลักสูตรจะกำหนด² ซึ่งส่วนใหญ่มักใช้วิชาสังคมศึกษาเป็นแกนเพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่กว้างขวางอาจจัดให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นได้³

¹ พันธุ์ พงษ์ชนะวัน, การประถมศึกษา, หน้า 89.

² สุมิตร คุณานุกร, หน่วยบูรณาการ, "ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า 42.

³ พันธุ์ พงษ์ชนะวัน, การประถมศึกษา, หน้า 89.

วิธีจัดหลักสูตรแบบบูรณาการนี้อาจจัดโดยยึดแนวคิด 3 แบบ คือ¹

1. หลักสูตรแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Curriculum) ปิคเอากิจกรรมที่เด็กสนใจเป็นแกน การจัดหลักสูตรแบบนี้ Dewey, Mariane และ Collings ได้เป็นผู้เริ่มจัดทำขึ้น

2. หลักสูตรแบบเน้นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต หรือเป็นสมาชิกที่ดีแห่งสังคม (Social Function Curriculum) หลักสูตรแบบที่พิจารณาถึงสาระสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียนที่จะนำไปใช้ได้ในที่ เป็นหลักสูตรที่ไม่ปรากฏการเน้นเนื้อหาวิชา แต่เป็นการศึกษาถึงแนวการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ชีวิตประสบมาจริง ๆ โดยจะระบุเรื่องที่น่าสนใจไว้ตามลำดับชั้น เช่น บ้าน และโรงเรียนในชั้นประถมศึกษาที่ 1 และขยายกว้างออกไปเรื่อย ๆ ตามชั้นถัดไป หลักสูตรแบบนี้สามารถสร้างบูรณาการแห่งการเรียนรู้ได้ดี โดยไม่จำเป็นต้องระบุเนื้อหาวิชาต่าง ๆ

3. หลักสูตรแบบประสบการณ์ (Experience Curriculum) เป็นแบบยึดเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ อยากรู้ มาให้เด็กเรียน โดยจัดวัสดุอุปกรณ์ จัดห้องเรียนให้เด็กเป็นรูปของประสบการณ์จำลอง และขยายการเรียนรู้ไปถึงสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์นั้น ๆ โดยให้ผสมผสานกัน และต้องอยู่บนรากฐานของความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นเกณฑ์จึงจะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดี

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 89-90.

การจัดหลักสูตรแบบสัมพันธ์ความรู้ ทำให้เกิดการบูรณาการรวมหน่วยความรู้ เป็นหน่วยความรู้ที่เต็มสมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้เห็นสภาพความเป็นจริงของการใช้ความรู้ในชีวิตด้วย ในชีวิตจริงนั้นเด็กมองเห็นโลกในภาพพจน์ที่บูรณาการ เด็กไม่ได้เห็นชีวิตหรือปัญหาชีวิตหรือปัญหารอบตัวใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียว หรือจะเข้าใจด้วยอาศัยความรู้จากวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น แต่เด็กเข้าใจสิ่งเหล่านี้ โดยอาศัยความรู้จากหลาย ๆ วิชา นำมาผนวก ผสมผสาน สัมพันธ์กันภายในตนเอง แล้วจึงออกมาในรูปของความสามารถที่จะเข้าใจปรากฏการณ์เหล่านั้นได้¹

ลักษณะของบูรณาการที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรใหม่

เนื่องจากเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีลักษณะจบในตัวเอง กล่าวคือ เมื่อเด็กเรียนจบแต่ละตอนของการศึกษาแล้วจะสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ตามควรแก่สภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเนื่องจาก การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่นี้มุ่งให้เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับปัญหาและสภาพของชีวิตจริงจริงที่สุด ฉะนั้นโครงสร้างเนื้อหาสาระจึงไม่แบ่งแยกเป็นรายวิชา หากแต่จะรวมเนื้อหาวิชาเข้าเป็นกลุ่มประสบการณ์ และจัดการเรียนการสอนให้มีการผสมผสานกันในระหว่างกลุ่มประสบการณ์ใหม่มากที่สุด ให้สอดคล้องกับสภาพจริงโดยให้ความสำคัญเท่า ๆ กันระหว่างภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี เน้นให้เด็กเรียนเพื่อแก้ปัญหามากกว่าเรียนเพื่อรู้ ซึ่งลักษณะการจัดโครงสร้างอย่างนี้ เรียกว่าเอาความรู้มาบูรณาการดังนั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงมีลักษณะเป็นบูรณาการ หลักสูตรที่บูรณาการคือหลักสูตรที่จัดหมวดประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้

¹ สุมิตร คุณานุกร, "หน่วยบูรณาการ," ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521
ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ, หน้า 42.

ครบถ้วน ตามความจำเป็นแห่งชีวิต ด้วยสัดส่วนที่พอเหมาะพอดี และเหมาะสมกับวัยของ
ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ¹

การจัดหลักสูตรใหม่ให้มีลักษณะบูรณาการมีจุดประสงค์เพื่อที่จะให้นักเรียนได้
มีบูรณาการตามควรแก่กรณี ซึ่งบูรณาการในที่นี้หมายถึง การที่ชีวิตมีความสมดุล กล่าว
คือ มีความสมบูรณ์ ผาสุก ปราศจากความเจ็บปวด ทุกข์ยาก และความลำเค็ญทั้งปวง
ความสมดุลจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเราได้แก้ปัญหาที่สำคัญ ๆ ในชีวิตสำเร็จไป เช่น ปัญหา
ในเรื่องที่อยู่ อาหาร hygiene เครื่องนุ่งห่ม ปัญหาการครองชีพ ปัญหาเรื่องครอบครัว
เป็นต้น ถ้ายังแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่ตกชีวิตก็ไม่มี ความสมดุล หรือไม่มีบูรณาการนั่นเอง²

สรุป ลักษณะของบูรณาการที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 คือ

1. ลักษณะที่ไม่จัดสอนแยกกันเป็นวิชา ๆ โดยโดดเดี่ยว แต่สอนรวม
กันเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น
ทั้งนี้เพื่อว่านักเรียนจะได้เข้าใจดียิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น
2. ลักษณะที่จัดเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ รวมกันเข้าเป็นหน่วย เพื่อใช้แก้
ปัญหาสำคัญ ๆ ในชีวิตเด็ก เช่น "หน่วยสิ่งที่มีชีวิต" "หน่วยชีวิตในบ้าน" "หน่วยสิ่งที่
ถูกรบกวนตัวเรา" เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สมพงษ์ พลະสุรย์, "บูรณาการ อะไรกันแน่?" วิทยาสาร 29 (1 เมษายน
2521): 20.

²สุมน อมรวิวัฒน์, "คำอธิบายศัพท์ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521"
(เอกสารประกอบการสอนวิชา หลักสูตรและการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา แผนก
วิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 3.

ส่วนนักเรียนจะมีบูรณาการตามหลักสูตรใดก็ตามเมื่อ

1. นักเรียนได้แก้ปัญหาของนักเรียนเองได้สำเร็จไปพอสมควร เช่น ปัญหาในการเรียน รู้สึกเข้าใจดี ปัญหาในการเข้ากับเพื่อนฝูงได้ไม่ถูกข่มเหงรังแก ปัญหาเรื่องความอบอุ่นใจมีครูเป็นที่พึ่งเสมอ

2. นักเรียนได้รับสิ่งที่เป็นของจำเป็นสำหรับชีวิตนักเรียน เช่น อาหารกลางวัน เสื้อผ้า หนังสือเครื่องแต่งกายเรียนทั้งปวง เครื่องอุปโภคต่าง ๆ การเดินทางปลอดภัย เป็นต้น¹

วิธีสอนที่จะช่วยก่อให้เกิดบูรณาการ



จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของการสอนก็คือให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เพื่อให้ผู้เรียนจะได้แก้ปัญหาในชีวิต และสามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข² นั่นก็หมายความว่าชีวิตของผู้เรียนมีบูรณาการ เพราะการที่จะเกิดบูรณาการขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อคนเราได้แก้ปัญหาชีวิตของตนเป็นผลสำเร็จ ในการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นมีหลักอยู่ว่า จะต้องใช้วิธีการแก้ปัญหา เป็นเครื่องมือ ดังนั้นครูจึงนำ วิธีวิทยาศาสตร์หรือวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งเป็นวิธีแก้ปัญหที่สำคัญมาใช้เป็นวิธีสอน การทำเช่นนี้จะทำให้นักเรียนชินกับการแก้ปัญหา และรู้จักวิธีการที่จะแก้ปัญหาคาย จะเป็นการช่วยให้เด็กนักเรียนมีโอกาสใช้วิธีการแก้ปัญหามาแก้ปัญหาของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นโอกาสที่จะเกิดมีบูรณาการก็จะมีมากยิ่งขึ้น³

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

² กรมวิชาการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2522), หน้า 55.

³ สุมน อมรวิวัฒน์, "คำอธิบายศัพท์ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521" (เอกสารประกอบการสอนวิชา หลักสูตรและการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 4.

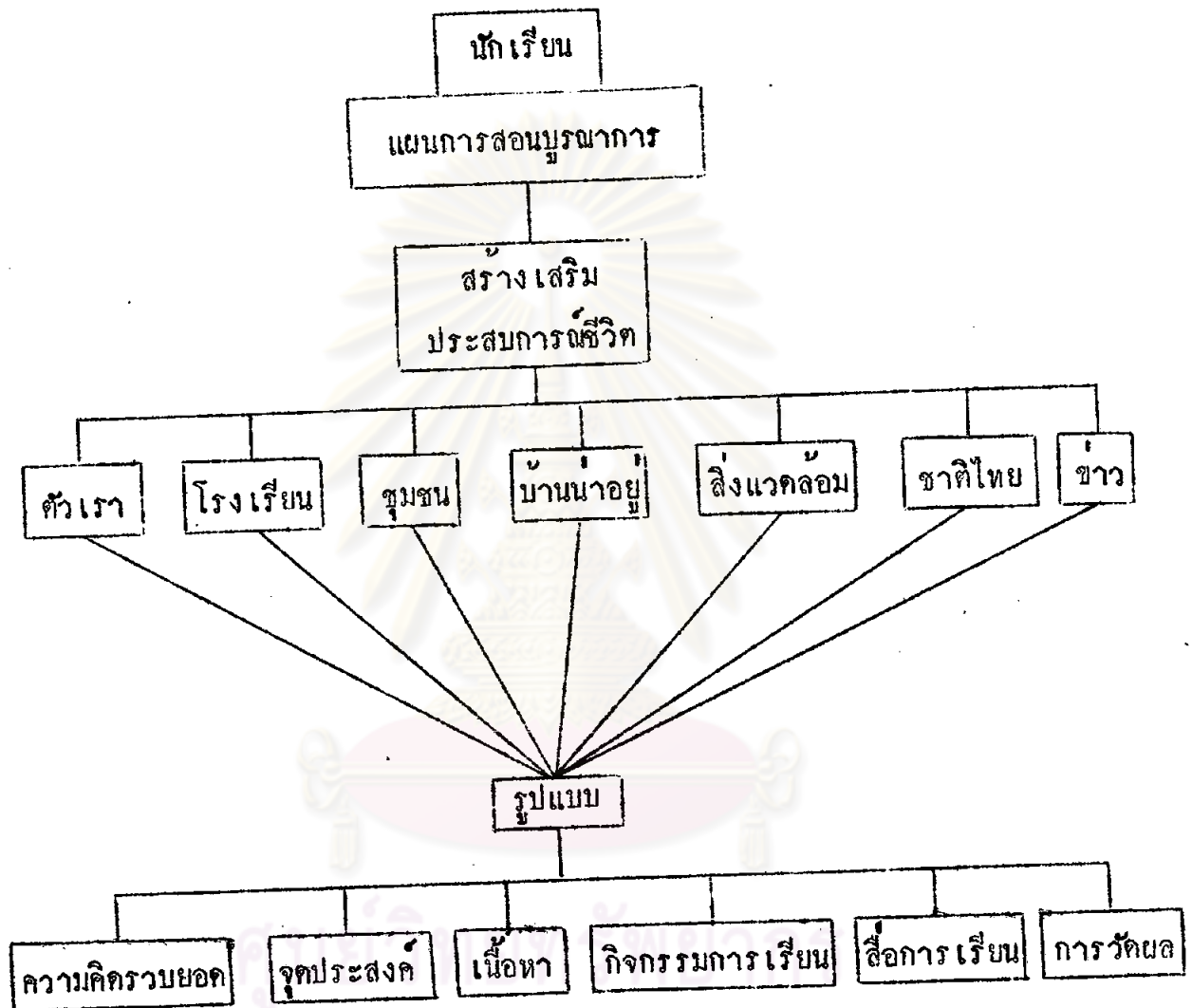
ทำให้การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

เนื้อหาสาระการเรียนรู้กลุ่มบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

เนื้อหาสาระการเรียนรู้กลุ่มบูรณาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้ ได้แก่เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในแผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ฉบับบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งเกิดจากการนำเอาเนื้อหาใน 3 กลุ่มดังกล่าวมาจัดรวมให้ผสมผสานกลมกลืนสมดุลง่ายเป็นเนื้อหาใหม่ที่สามารถนำมาสอนให้สัมพันธ์กันได้เป็น 7 หัวเรื่องใหญ่ ได้แก่ ตัวเรา โรงเรียน ชุมชน บ้านนาอยู่ สิ่งแวดล้อม ชาติไทย ชาวและเหตุการณ์วันสำคัญ ดังแสดงไว้แผนภูมิที่ 2 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 แสดงโครงสร้างของกลุ่มบูรณาการ



การจัดทำแผนการสอนโดยนำเอากลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้ 3 กลุ่มมาสัมพันธ์กันให้มากที่สุดที่เรียกว่า แผนการสอนกลุ่มบูรณาการนี้ เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในวัย ป. 1-2-3-4 ซึ่งยังเล็กและมีประสบการณ์ในสิ่งต่าง ๆ น้อย ไม่สามารถประยุกต์สิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ไปใช้ด้วยตนเองได้

เนื้อเรื่องกลุ่มบูรณาการ 7 หัวเรื่องในแผนการสอนชั้น ป. 1 แต่ละหัวเรื่อง
มีรายละเอียดเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. เรื่อง ตัวเรา

เนื้อหา

1. การทำความสะอาดร่างกาย
2. การออกกำลังกาย การพักผ่อนและการนอน
3. ข้อปฏิบัติในการสร้างสุขนิสัยเกี่ยวกับการรับประทานอาหารและการขับถ่าย
4. การช่วยเหลือตนเองและความปลอดภัย

2. เรื่อง บ้านน่าอยู่

เนื้อหา

1. บ้านของเรา
2. บ้านที่สะอาดและสวยงาม
3. ความปลอดภัยในบ้าน
4. การช่วยเหลือครอบครัว

3. เรื่อง โรงเรียน

เนื้อหา

1. โรงเรียนของเรา
2. บุคคลในโรงเรียน
3. การปฏิบัติตนในโรงเรียน
4. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

4. เรื่อง ชุมชน

เนื้อหา

1. ประวัติและที่ตั้งชุมชน
2. สถานที่ บุคคล และหน้าที่
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน
4. การคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร
5. การประกอบอาชีพในชุมชน
6. การรักษาความสะอาดและความสวยงามของธรรมชาติ
7. โรคติดต่อในเด็กที่พบบ่อยในชุมชน

5. เรื่อง สิ่งแวดล้อม

เนื้อหา

1. สัตว์
2. พืช
3. พื้นผิวโลก
4. ดวงดาว

6. เรื่อง ชาติไทย

เนื้อหา

1. เราเป็นคนไทย
2. ชาติของเรา
3. ชนชาติและเพลงชาติ
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถ พระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

7. เรื่อง ชาวเหตุการณ์และวันสำคัญ

เนื้อหา

1. ชาวเหตุการณ์
2. วันสำคัญ

เวลาเรียนกลุ่มบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ตลอดปีการศึกษา

เมื่อแปลงหลักสูตรของกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มาสู่การสอนโดยการเขียนแผนการสอนขึ้นในลักษณะสัมพันธ์ เนื้อหาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เน้นเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์ และเรียกแผนการสอนว่าแผนบูรณาการ จึงได้กำหนดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับเวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์เดิม ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงเวลาเรียนของกลุ่มบูรณาการ

เรื่อง	จำนวนคาบเวลาในรอบปี	
	ป.1	ป.2
1. ตัวเรา	150	75
2. บ้านนาอยู่	200	175
3. โรงเรียน	180	100
4. ชุมชน	160	250
5. สิ่งแวดล้อม	160	250
6. ชาดีไทย	100	100
7. ชาวเหตุการณ์ วันสำคัญ	180	180
รวม	1,130	1,130

1 กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมครู เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 68.

วิธีสอนในกลุ่มบูรณาการ

วิธีสอนในกลุ่มบูรณาการ มี 2 วิธี คือ¹

1. สอนเรื่องเดียวให้จบไปก่อน หมายความว่า สอนทุกหัวเรื่องย่อยในหัวเรื่องใหญ่ให้จบหมดแล้วจึงสอนหัวเรื่องใหญ่อื่นต่อไป เช่น กลุ่มบูรณาการมีหัวเรื่องใหญ่ให้สอน 7 หัวเรื่อง คือ ตัวเรา บ้านนาอยู่ โรงเรียน ชุมชน สิ่งแวดล้อม ชาติไทย ชาวเหตุการณ์และวันสำคัญ ในเรื่องตัวเรามีหัวเรื่องย่อยอยู่ 4 หัวเรื่อง ก็ต้องสอนทุกหัวเรื่องย่อยที่มีอยู่ 4 เรื่องให้จบก่อนที่จะสอนเรื่องบ้านนาอยู่ต่อไป

วิธีนี้มีข้อดีตรงที่สะดวกในการสอน เพราะครูสามารถสอนตามแผนได้เลยตั้งแต่ต้นจนจบ ส่วนข้อเสียประการสำคัญคือ เป็นการสอนที่ไม่สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก เด็กต้องเรียนรู้ในเรื่อง ๆ เดียวในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ แทนที่จะได้เรียนรู้หลาย ๆ เรื่อง เช่น ที่ต้องประสบในชีวิตประจำวัน

2. สอนหลายเรื่องไปพร้อมกัน หมายความว่า สามารถนำหัวเรื่องทั้ง 7 ดังกล่าวในข้อที่ 1. มาสอนพร้อม ๆ กันตามความเหมาะสม เช่น ในสัปดาห์ต้น ๆ อาจให้เด็กเรียนทั้งเรื่องตัวเรา บ้านนาอยู่ หรือโรงเรียน สิ่งแวดล้อม หรือหัวเรื่องอื่นไปพร้อมกัน ในการสอนถ้าเริ่มสอนหัวเรื่องย่อยในเรื่องใหญ่เรื่องใดแล้ว จำเป็นต้องสอนหัวเรื่องย่อยนั้นให้จบก่อนที่จะสอนหัวเรื่องย่อยในเรื่องใหญ่อื่นต่อไป

เมื่อจบหัวเรื่องย่อยแต่ละเรื่องแล้ว เลือกหัวเรื่องย่อยอื่นในหัวเรื่องใหญ่ขึ้นมาสอนต่อไป ข้อสำคัญต้องไม่เลือกหัวเรื่องย่อยท้าย ๆ ขึ้นมาสอนก่อนหัวเรื่องย่อยต้น ๆ ในหัวเรื่องใหญ่เดียวกัน การเลือกสอนกลุ่มบูรณาการโดยวิธีนี้หมายความว่า ในภาคเรียนแรกจะสอนในหัวเรื่องย่อยของหัวเรื่องใหญ่ได้มากกว่า 1 เรื่อง โดยใช้

¹กรมวิชาการ, คู่มือการอบรมครู เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 70-72.

หัวเรื่องใหญ่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นแกนแล้วนำเอาหัวเรื่องย่อยของหัวเรื่องใหญ่อื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง แต่ผู้สอนต้องสอนหัวเรื่องย่อยหนึ่ง ๆ ให้จบเสียก่อนจึงสอนหัวเรื่องย่อยอื่นได้ มิฉะนั้นหัวเรื่องย่อยนั้นจะไม่บูรณาการ

วิธีนี้มีข้อดีคือ เป็นการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก เด็กได้เรียนรู้จากเนื้อหาสาระหลาย ๆ เรื่อง เช่น เกี่ยวกับที่ประสบในชีวิตประจำวัน ส่วนข้อเสียก็คือ ครูจะต้องเลือกสรรเนื้อหากิจกรรม การเรียนการสอนที่เหมาะสมจากแผนการสอนเรื่องต่าง ๆ มาจัดผสมผสานให้เด็กเรียน

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 วิธีต่างมีข้อดีและข้อเสียอยู่ที่ครูผู้ปฏิบัติจะเลือกใช้ เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรใหม่ในเรื่องจัดการเรียนการสอนที่ถือเด็กเป็นศูนย์กลาง การสอนกลุ่มบูรณาการวิธีที่ 2 จึงเหมาะสมที่สุด /

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

วิเชียร เทียมเมือง¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้น ประถมปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูชั้นประถมปีที่ 1 ในโครงการทดลองใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ 24 คน ของกรมสามัญศึกษา 15 คน และของเขตการศึกษา 23 คน รวมทั้งสิ้น 62 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูเข้าใจจุดหมายของหลักสูตรดีพอสมควร หลักสูตรมีความชัดเจนเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายพอสมควร การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ครูที่มีวุฒิต่างกัน และอยู่ในภาคภูมิศาสตร์ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาต่างกันเป็นส่วนมาก ส่วนครูที่มี

¹วิเชียร เทียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518)." (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้าบทคัดย่อ.

ประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกันเป็นส่วนน้อย ปัญหาที่ครูพบมากในการทดลองหลักสูตรคือ เรื่องอุปกรณ์การสอน ครูยังขาดความรู้ ความถนัดในการสอนเนื้อหาบทเรียน ผู้เรียนขาดเรียนบ่อย และไม่พร้อมทางการเรียน ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจหลักสูตรและไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติที่บ้าน ของผู้เรียน

สมพงษ์ จิตระดับ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารการศึกษา 229 คน ครูประจำการ 266 คน โดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 78 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพร้อมของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้เต็มที่
2. ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมในตัวเอง อยู่ในระดับสูงมาก
3. ครูประจำการในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วมีความพร้อมในเรื่องระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นครู ระดับอายุสูงมากพอสมควร และจะสามารถสอนและปรับตัวเองให้เข้ากับการดำเนินการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ได้เป็นอย่างดี
4. ความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และแหล่งบริการทางวิชาการ ปรากฏว่า

¹สมพงษ์ จิตระดับ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 148-150.

ระดับความคิดเห็นทั้งของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง

5. ความพร้อมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ควรปรับปรุง

6. ความพร้อมในค่านิยมกรรมการเรียนการสอนปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างดี มีความพร้อมดี มีบางส่วนที่ควรปรับปรุง

7. ความพร้อมในค่านิยมการเรียน ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร การศึกษาและครูประจำการทั้งหมดอยู่ในระดับควรปรับปรุง

8. ความพร้อมในค่านิยมการวัดและประเมินผล ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของ ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ แตกต่างกันเป็น 2 ระดับใกล้เคียงกัน ควรปรับปรุง และค่อนข้างดี

มลิวัลย์ สืบไพรี¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ตัวอย่างประชากร เป็นครูประจำการ 46 คน ครูใหญ่ 20 คน และศึกษานิเทศก์ 18 คน จากโรงเรียนทดลองหลักสูตร 2521 ของกรม วิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 25 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

ในค่านิยมประสงค์การเรียนรู้และการประเมินผล ครู ครูใหญ่ และศึกษา- นิเทศก์ มีความเห็นตรงกันว่า จุดประสงค์ของหลักสูตร 2521 มีความชัดเจนดีพอสมควร

¹มลิวัลย์ สืบไพรี, "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษา- นิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาการงาน และพื้นฐานอาชีพ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า ก.

และเป็นจุดประสงค์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ครูสามารถนำไปสอนให้นักเรียนทำได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมาย ครูสามารถติดตามและวัดผลการเรียนได้มากพอสมควร มีเพียงส่วนน้อยที่ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์เห็นว่าควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและเหมาะสมขึ้น

ในด้านความคิดรวบยอดหรือหลักการ ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์มีความเห็นตรงกันว่า ความคิดรวบยอดหรือหลักการ 2521 มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนมาก ทำให้การสอนของครูง่ายขึ้นและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตาม ความคิดรวบยอดหรือหลักการนี้ยังมีข้อบกพร่องอยู่บ้างและครูยังขาดความเข้าใจและต้องการคำแนะนำช่วยเหลือมาก

ในด้านเนื้อหาและกิจกรรมนั้น ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์มีความเห็นตรงกันว่า เนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสมในด้านจำนวน ส่วนความจำเป็นสำหรับผู้เรียน ความสนใจของผู้เรียน ความยากง่ายในการจัดกิจกรรมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและปานกลาง มีเนื้อหาและกิจกรรมที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเป็นอย่างมากคือเรื่อง "การใช้โทรศัพท์"

สมบูรณ์ สว่างวรชาติ¹ ได้วิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 จำนวน 657 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2503 จำนวน 693 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรประถม-

¹สมบูรณ์ สว่างวรชาติ, "ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520). หน้าบทคัดย่อ.

ศึกษา 2503 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ
คะแนนที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติของนักเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ของคะแนนเท่ากับ .432 และร้อยละของ
การตอบถูกของนักเรียนในแต่ละเนื้อหาวิชา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ
หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยที่ 2 ชีวิต
ในบ้าน และหน่วยที่ 5 ขาวและเหตุการณ์วันสำคัญ



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย